

ПРАВОВИЙ СТАТУС АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ ЯК ОДНОГО ІЗ СУБ'ЄКТІВ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ НОРМ ПРАВА З КРИТЕРІЯМИ ОЦІНКИ ІНФОРМАЦІЇ, ЩО ВВОДИТЬ В ОМАНУ

Здебський Ю. В.

ORCID ID: 0009-0009-7440-8774

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», Україна

Сидор В. Д.

ORCID ID: 0000-0002-1794-2577

д-р. юрид. наук, професор, професор кафедри державно-правових дисциплін

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», Україна

Анотація. Правовий статус Антимонопольного комітету України (далі - АМКУ) – це важливий елементом регулювання економіки та забезпечення конкурентоспроможності на ринку. АМКУ діє як незалежний орган, що відповідає за контроль та дотримання антимонопольного законодавства, за захист прав споживачів і недопущення антиконкурентних практик. В умовах сучасних ринкових відносин, де дезінформація та введення в оману може суттєво вплинути на економічні рішення, роль АМКУ стає ще більш актуальною. Оцінка інформації, що вводить в оману, є ключовою задачею для АМКУ, оскільки це пов'язано з захистом конкуренції. Оманлива інформація призводить до спотворення ринкових відносин, зниження довіри споживачів та до порушення рівноваги у конкуренції. АМКУ оцінює чи є інформація підтвердженою і об'єктивною, чи вона може бути визнана неправдивою або маніпулятивною. Визначає, яким чином оманлива інформація впливає на вибір споживачів, а також на загальний стан конкуренції на ринку. Важливим моментом є те, що АМКУ має право застосовувати санкції та запроваджувати заходи реагування на недобросовісні практики, що порушують антимонопольне законодавство. Отже, правовий статус АМКУ, його повноваження та критеріальні оцінки оманливої інформації необхідно для забезпечення здорової конкурентної середовища в Україні. Таким чином, ефективна робота цього органу важлива для розвитку економіки та захисту прав споживачів.

Ключові слова: Антимонопольний комітет України, введення в оману, конкуренція.

Постановка проблеми. полягає у визначенні змісту і структури особливостей правового становища АМКУ як одного із суб'єктів застосування в Україні норм права стосовно критеріїв оцінки інформації, що вводить в оману.

Завдання полягає в дослідженні практичних та теоретичних значень, оскільки це сприяє підвищенню обізнаності про роль АМКУ в забезпеченні конкурентоспроможності на ринку, а також про важливість боротьби з із введенням в оману для стабільності економічного середовища в Україні.

АМКУ є провідним державним органом у визначенні критеріїв оцінки інформації, що вводить в оману, тому саме у його повноваженнях закладена можливість їх встановлювати, оновлювати, робити такими, які є прозорими та зрозумілими для всіх суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Даному питанню в свій час присвятили праці такі вчені як: Журик Ю.В., Лукач І.В., Щербина В.С., Бакалінська О.О., Савчук В.С., Лук'янець В.С. Пономарьов О.В.

Антимонопольний комітет України (АМК) підпорядковується Президенту України і звітує перед Верховною Радою. Щороку комітет подає звіт про свою діяльність. АМК функціонує на основі законодавства, яке захищає економічну конкуренцію, і ґрунтується на нормах Конституції України, Господарського кодексу, а також на таких законах, як «Про захист економічної конкуренції», «Про Антимонопольний комітет України», «Про захист від недобросовісної конкуренції» та інших нормативно-правових актах [8].

Контроль, що здійснюється комітетом, дозволяє своєчасно вносити корективи в управлінську діяльність, отримувати інформацію про стан конкуренції в країні, а також виявляти порушення законодавства та відхилення від стандартів і правил. Контроль є важливою функцією управління, яка перевіряє виконання поставлених завдань та рішень, що приймаються в ході управлінської діяльності.

За класифікацією О.О. Бакалінської функції АМК поділяються на три категорії в залежності від мети та характеру діяльності:

1. організаційно-розбудовчі повноваження;
2. контроль-попереджувальні повноваження;
3. репресивні повноваження.

Таким чином, на основі аналізу повноважень Антимонопольного комітету України можна зробити висновок, що основними є контроль-попереджувальні та організаційно-розбудовчі функції. Це свідчить про те, що в діяльності комітету переважають превентивні підходи, а не репресивні.

Попри широкий спектр наданих функцій та повноважень, АМКУ здійснює їх переважно в межах контролю за дотриманням законодавства про економічну конкуренцію та антимонопольного законодавства. Таке обмеження має подвійний характер: з одного боку, АМКУ уповноважений контролювати та накладати санкції лише в цій сфері; з іншого — жоден інший орган не має аналогічних повноважень та обов'язків у цих правовідносинах [8].

Функція контролю, що виконується антимонопольними органами, реалізується в кількох напрямках: контроль за дотриманням конкурентного законодавства під час економічної концентрації та узгодження підприємницької діяльності, а також контроль під час перетворення державної власності.

Важливо зазначити, що відповідно до ч. 2 ст. 8 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», інші органи державної влади не можуть здійснювати повноваження АМКУ у сфері контролю за дотриманням конкурентного законодавства. Таким чином, АМКУ є єдиним органом виконавчої влади, який відповідає за державний контроль у цій сфері.

Наприклад, позапланова перевірка проводиться згідно з наказом Голови Комітету, голови відділення або розпорядженням відповідного органу Комітету, виходячи з їхніх функціональних повноважень, за наявності хоча б однієї з наступних обставин: доручення Президента України або Кабінету Міністрів України тощо [7]. АМКУ співпрацює з іншими органами державної влади для забезпечення ефективності контролю та впровадження конкурентної політики.

Згідно з Законом України «Про захист від недобросовісної конкуренції», інформація, що вводить споживача в оману, — це така інформація, яка може спонукати споживача дати згоду на укладення правочину, на який він міг би не погодитися, через надання неправдивої або неповної інформації, або ж ненадання інформації про товар чи послугу [2].

До інформації, що може вводити споживача в оману з боку виробника, відносяться, зокрема, але не виключно: характеристики продукції (включаючи дані про наявність у продажу, її переваги, потенційну небезпеку, склад та методи використання); умови гарантії та гарантійного обслуговування (таких як ненадання гарантійного талону або інформації про відділення, які здійснюють гарантійне

обслуговування); умови продажу, ціни, наявність знижок або інших цінових переваг тощо.

Згідно з постановою Касаційного цивільного суду від 6 квітня 2020 року у справі № 293/780/18, зазначено, що позивач має довести обставини, якщо стверджує, що правочин було вчинено під впливом обману, відповідно до постанови Верховного Суду України від 29 квітня 2014 року у справі № 3-11гс14.

Для притягнення порушника до відповідальності необхідно звернутися до АМКУ, вимагати припинення правопорушення та відновлення порушених прав. В межах розслідування, АМКУ аналізує матеріали справи, свідчення та інші докази такі як рекламні ролики, акційні листівки, фото рекламних плакатів та результати незалежних експертних досліджень щодо впливу недобросовісної реклами на споживачів [9].

Відповідно до статті 21 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», суб'єкт господарювання, що вчиняє дії, що підпадають під визначення недобросовісної конкуренції, може бути оштрафований на суму до 5% доходу (виручки) від реалізації продукції за останній звітний рік перед накладенням штрафу. Особи, які зазнали збитків від цього порушення, можуть звернутися до суду для відшкодування. Строк для притягнення суб'єкта до відповідальності становить 3 роки з моменту вчинення порушення, а у випадку тривалих порушень — 3 роки з дня їх завершення.

З розвитком технологій у сфері масової комунікації Україна та світ стикаються з новими викликами. Одним із найскладніших є дезінформація. Кембриджський словник визначає дезінформацію як «неправдиву інформацію, що поширюється з метою введення в оману». У Спільній декларації ООН, ОБСЄ та інших організацій про свободу вираження думки наголошується, що дезінформація, фейкові новини та пропаганда найчастіше націлені на обман людей і ускладнення доступу до правдивої інформації [5].

Дезінформація має значний вплив на ринкові відносини та конкуренцію, оскільки вона може спотворювати інформаційне середовище, в якому приймаються бізнес-рішення.

Дезінформація, що фактично є різновидом введення в оману, може вводити споживачів в оману щодо якості чи характеристик продуктів, що може призвести до неправильних рішень при покупках, що в свою чергу,

може вплинути на продажі компаній і їхню репутацію. Поширення дезінформації зменшує довіру споживачів до ринку загалом. Якщо споживачі не можуть бути впевнені в достовірності інформації, це може призвести до зменшення їх готовності здійснювати покупки.

Також, АМКУ стикається з різними формами оманливої інформації, яка може впливати на конкурентні відносини на ринку. АМКУ активно досліджує і реагує на такі практики, оскільки вони можуть зашкодити здоровій конкуренції та інтересам споживачів [3].

Ділова репутація особи визначається як оцінка її підприємницької, громадської, професійної чи іншої діяльності в контексті суспільних відносин. Юридичний склад правопорушення, що може стати підставою для позову про захист гідності, честі та ділової репутації фізичних і юридичних осіб, включає такі обставини:

- поширення інформації, тобто донесення її до відома принаймні однієї особи будь-яким способом;
- поширена інформація стосується конкретної фізичної чи юридичної особи, тобто позивача;
- поширення недостовірної інформації, яка не відповідає дійсності;
- поширення інформації, що порушує особисті немайнові права, тобто завдає шкоди відповідним немайновим благам або заважає особі реалізувати свої особисті немайнові права у повному обсязі та вчасно [4].

Згідно з частиною 2 статті 30 Закону «Про інформацію», оціночні судження, за винятком наклепу, є висловлюваннями, які не містять фактичних даних, критикою, оцінкою дій або висловлюваннями, що не можуть бути витлумачені як такі, що містять фактичну інформацію. Це може стосуватися використання мовно-стилістичних засобів, таких як гіперболи, алегорії чи сатира.

В Україні немає законодавчого визначення дезінформації. Хоча Закон України «Про інформацію» визнає достовірність і цілісність інформації як один з принципів інформаційних відносин, це також відображено в законах «Про друковані засоби масової інформації (пресу)» та «Про телебачення і радіомовлення». Сьогодні вести мову про ризики поширення неперевіреної інформації варто передовсім у контексті війни.

Право на доступ до публічної інформації є пов'язаним із можливістю людини та громадянина бути залученим до процесу прийняття рішень у державі, його дотримання також сприяє прозорості органів державного управління, боротьбі з корупцією, є важливим компонентом належного

врядування та показником демократичної держави та плюралізму в суспільстві [4].

Висновки. Правовий статус Антимонопольного комітету України як суб'єкта застосування норм права є важливим для забезпечення конкурентного середовища в країні. Ефективність його роботи залежить від здатності оцінювати інформацію, що вводить в оману, за чітко визначеними критеріями та захищає інтереси споживачів, але й сприяє розвитку добросовісної конкуренції в Україні. АМКУ є спеціальним державним органом, основним завданням якого є реалізація державної конкурентної політики. Це орган із особливим статусом, мета якого полягає у забезпеченні державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності та сфері державних закупівель. Його правовий статус визначається численними нормативно-правовими актами, які регулюють діяльність органу та його функції в сфері захисту економічної конкуренції, а також у боротьбі з недобросовісною конкуренцією, зокрема дезінформацією.

Функції Антимонопольного комітету визначають напрями його діяльності, що характеризуються однорідністю та цілеспрямованістю. АМКУ працює в двох основних напрямках: внутрішньому та зовнішньому. Внутрішній (внутрішньо-організаційний) напрямок включає планування, організацію, координацію, забезпечення, облік та контроль. Ці внутрішні функції є загальними для будь-якого органу виконавчої влади, але їх специфіка залежить від предмета управлінської діяльності конкретного органу. Зовнішня діяльність Антимонопольного комітету є більш об'ємною та основною порівняно з внутрішньою. До зовнішніх функцій відносяться: нормотворча, управлінська, контрольна, правоохоронна та інформаційна.

Проте, як дезінформація має серйозні наслідки для економічної конкуренції, оскільки може маніпулювати споживчими уподобаннями та ставити під загрозу добросовісних учасників ринку. АМКУ оцінює, яким чином інформація впливає на рішення споживача, зокрема, чи може вона спонукати до укладення угоди, на яку споживач не погодився б у разі наявності повної інформації та враховує, в якому контексті була подана інформація та чи були використані маніпулятивні прийоми, такі як гіперболи чи спотворення фактів. АМКУ має повноваження здійснювати контроль за дотриманням законодавства про економічну конкуренцію, проводити перевірки та розглядати справи про порушення.

Крім того, АМКУ виконує карально-репресивну функцію, що дає йому змогу безпосередньо реагувати на порушення конкурентного законодавства. Це включає повноваження розглядати справи про адміністративні правопорушення, приймати постанови та перевіряти їх законність і обґрунтованість, що закріплено у пункті 3 частини 1 статті 7 Закону України про АМКУ. Окрім того, АМКУ має право застосовувати адміністративно-господарські санкції згідно з главою 27 Господарського кодексу України.

Таким чином, оскільки АМКУ не є судовим органом, а органом адміністративної юрисдикції, не можна погодитись з думкою деяких науковців, що така функція є неприпустимою. Судові органи не можуть накладати всі адміністративні санкції через велику їх кількість, тоді як АМКУ є спеціалізованим органом, що має повноваження розглядати правопорушення у сфері захисту економічної конкуренції.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Антимонопольний комітет України» // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 50, ст.472)
2. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, N 36, ст.164)
3. Вісник Національної академії правових наук України / редкол.: В. Журавель та ін. – Харків: Право, 2024. – Т. 31, № 3. – 256 с.. URL: [https://visnyk.kh.ua/web/uploads/journals_pdf/%D0%92%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9D%D0%90%D0%9F%D1%80%D0%9D%D0%A3_%D0%A2%D0%BE%D0%BC_31\(3\)_2024.pdf](https://visnyk.kh.ua/web/uploads/journals_pdf/%D0%92%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9D%D0%90%D0%9F%D1%80%D0%9D%D0%A3_%D0%A2%D0%BE%D0%BC_31(3)_2024.pdf) (дата звернення: 11.10.2024)
4. Донцов Д. Ю. Правовий режим довірчої власності в українському законодавстві: стан та перспективи. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/3/3_2022.pdf#page=104 (дата звернення: 02.10.2024)
5. Епідемія дезінформації: чому фейки стали частиною нашого життя і як “вакцинуватися”. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/epidemiya-dezinformatsiy/> (дата звернення: 02.10.2024)
6. Особливості правового становища антимонопольного комітету як суб’єкта адміністративно-господарської відповідальності. URL: <https://dilegal.ua/osoblivosti-pravovogo-stanovishha-antimonopolnogo-komitetu-yak-subyekta-administrativno-gospodarsko%D1%97-vidpovidalnosti/> (дата звернення: 12.10.2024)
7. Орлова О.С., Вашкович В.В.. Антимонопольно – конкурентне законодавство. URL: <http://surl.li/vrdiud> (дата звернення: 01.10.2024)
8. Слободянюк М.В., Хачатрян В.В.. Особливості функціонування антимонопольного комітету України. URL: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/48.pdf> (дата звернення: 01.10.2024)